

Geschiedenis (nieuwe stijl) en geschiedenis en staatsinrichting (oude stijl)

Examen HAVO

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

20 | **01**

Tijdvak 1
Dinsdag 22 mei
9.00 – 12.00 uur

Boekje met bronnen

Onderschrift:

Besprekingen in Londen, 1948

Toelichting:

De kinderen met de slaapmutsjes stellen de twee delen van Duitsland voor.

bron: Gisold Lammel, Deutsche Karikaturen, vom Mittelalter bis heute, Stuttgart/Weimar 1995, pag. 16

Fragment uit een gesprek tussen Chroesjtsjov en Kennedy, tijdens hun topontmoeting in Wenen op 3 juni 1961

1 Chroesjtsjov: „De Sovjetunie zal een vredesverdrag tekenen met de DDR (...) De Sovjetunie is
 2 bereid de Verenigde Staten tegemoet te komen in alle voorwaarden noodzakelijk voor het
 3 handhaven van wat het Westen de 'West-Berlijnse vrijheid' (*hier wordt bedoeld: West-Berlijn wordt*
 4 *een vrije stad in de DDR zonder geallieerde troepen*) noemt. Maar, als de Verenigde Staten dit
 5 voorstel afwijzen, (...) zal de Sovjetunie eenzijdig een vredesverdrag tekenen en alle
 6 toegangsrechten naar Berlijn zullen vervallen, omdat de staat van oorlog beëindigd zal zijn.”
 7 Kennedy: „(...) Deze zaak is van het grootste belang voor de Verenigde Staten. Wij zijn niet in
 8 Berlijn met iemands stilzwijgende toestemming. Wij hebben onze weg hiernaartoe gevochten,
 9 hoewel ons slachtofferaantal niet zo hoog was als dat van de Sovjetunie. Wij zijn in Berlijn niet
 10 vanuit een overeenkomst met de Oost-Duitsers, maar vanuit harde afspraken met de
 11 Sovjetunie.(...) Het gaat in dit geval om de nationale veiligheid van de Verenigde Staten omdat,
 12 als wij het Sovjetvoorstel zouden aanvaarden, de verbintenissen van de Verenigde Staten
 13 beschouwd zouden worden als niet meer dan vodjes papier. West-Europa is van vitaal belang voor
 14 onze nationale veiligheid en wij hebben het verdedigd in twee oorlogen. Als wij West-Berlijn
 15 moeten verlaten, laten we ook Europa in de steek (...) Dat kunnen wij niet accepteren. (...)”
 16 Chroesjtsjov: „De Sovjetunie zal een vredesverdrag tekenen en de soevereiniteit van de DDR zal
 17 in acht worden genomen. Iedere schending van die soevereiniteit zal door de Sovjetunie als een
 18 daad van openlijke agressie worden beschouwd (...) met alle consequenties van dien.”
 19 Kennedy: „Zou dit vredesverdrag de toegang tot Berlijn blokkeren?”
 20 Chroesjtsjov: „Ja!”

ontleend aan: Richard Reeves, President Kennedy, profile of power, New York 1993, pag. 169

Aantallen vluchtelingen en verhuizingen uit de DDR, 1953–1971

Jaar	Aantal
1953	331.396
1954	184.198
1955	252.870
1956	279.189
1957	261.622
1958	204.092
1959	143.917
1960	199.188
1961 (tot en met 12-8)	207.026
1961 (vanaf 13-8)	51.642
1962	21.356
1963	42.632
1964	41.876
1965	29.552
1966	24.131
1967	19.573
1968	16.036
1969	16.975
1970	17.519
1971	17.406

ontleend aan: Horst Pötsch, Deutsche Geschichte von 1945 bis zur Gegenwart, die Entwicklung der beiden deutschen Staaten, München 1998, pag. 292

Nederland en Indonesië. Vier eeuwen contact en beïnvloeding

bron 4

Over het werk en de positie van residenten rond 1830 schrijft de historicus Reinsma

1 Voor een groot deel waren het al of niet gestudeerde lieden van goede huize, wie het om een
2 of andere reden niet gelukt was in het moederland behoorlijk aan de slag te komen. Op Java
3 gevoelden ze zich volkomen grands seigneurs (*grote heren*). Met name op hun tournees
4 (*rondreizen*) spreidden zij een macht ten toon als van kleine vorsten. Er waren er, die dan
5 hun rijtuig door twaalf ruiters vooraf lieten gaan; achter op het rijtuig hadden zij een
6 lijfknecht laten postvatten en twee lopers, die stokken met zilveren bellen in de hand hielden
7 en in actie kwamen, zodra de stoet stilstond; ook achter de karos reden ruiters. Hun
8 bestuurstaak was eenvoudig. (...) Het stelsel van landrente, waaraan zij leiding moesten
9 geven, regelde zich namelijk als het eenmaal was ingevoerd, bijna vanzelf, daar het
10 moeilijkste gedeelte, de hoofdelijke omslag, aan de desahoofden werd overgelaten. De
11 residenten zagen hun taak als een representatieve.

bron: R. Reinsma, 'De cultuurprocenten in de praktijk in de ogen der tijdgenoten' in: C. Fasseur, (ed.) Geld en geweten, een bundel opstellen over anderhalve eeuw Nederlands bestuur in de Indonesische archipel deel I, Den Haag 1980, pag. 61–62

bron 5

Op 18 november 1894 neemt Hendrik Colijn als militair deel aan de verovering van het zwaar versterkte Poeri (paleis) in de stad Tjakra Negara op Lombok. Dit vormt een onderdeel van de Lombokexpeditie. Hier volgen fragmenten uit de brieven die Colijn schrijft aan zijn ouders op 17 december en aan zijn vrouw op 24 november

1 De mars naar de *Poeri* was begonnen. Deze dag zou veel beslissen. (...) Wanneer we toch bij
2 de aanval op de *Poeri* teruggeslagen werden en de vijand ons de baas bleef, was het einde
3 niet te overzien. Java was van troepen ontbloot en wanneer er daar in Bantam, Solo of
4 Djocja een opstand uitbrak zouden we het onderspit delven en niet dan ten koste van
5 ontzettende offers zou het gelukken, ons geschokt gezag in Indië te herstellen. Wij,
6 officieren, voelden het gewicht van dat alles en ook dat drukte ons neer.

7 Maar tevens lag er een prikkel in om ons best te doen. We streden voor een schone heerlijke
8 parel aan de kroon van Neerland's jeugdige vorstin. Wij hadden ook de dood te wreken van
9 onze makers, die vielen op 25, 26, 27 augustus. En toen dan ook van de generaal Vetter het
10 bevel kwam om *tot elke prijs* de *Poeri* van de vorst te veroveren, toen keurden wij dat bevel
11 van harte goed. (...)

12 Het gehele verhaal zou te lang worden. Van 's morgens tien tot 's middags vier uur vochten
13 we binnen in de *Poeri*, waar de vijand huis voor huis verdedigde. Zelfs vrouwen vochten
14 mee, sommigen met kind aan de borst. Ik heb er een gezien, die, met een kind van ongeveer
15 een half jaar op de linkerarm en een lange lans in de rechterhand op ons aanstormde. Een
16 kogel van ons doodde moeder en kind. We mochten toen geen genade meer geven. Ik heb
17 negen vrouwen en drie kinderen, die genade vroegen op één hoop moeten zetten en ze zoo
18 dood laten schieten. Het was onaangenaam werk, maar 't kon niet anders. De soldaten regen
19 ze met genot aan hun bajonetten. 't Was een verschrikkelijk werk. Ik zal er maar over
20 eindigen.

ontleend aan: H. Colijn, De slag om Tjakra Negara, een verslag in drie brieven, uitgegeven en ingeleid door J. de Bruijn, Amsterdam 1998, pag. 16–18 en 25–26

Een foto uit Indonesië omstreeks 1900 van H.F. Tillema van een Europese familie en hun huis

bron: E. Vanvugt, Een propagandist van het zuiverste water, H.F. Tillema (1870-1952) en de fotografie van tempo doeloe, Amsterdam 1993, pag. 32

bron: J.A.A. van Doorn, *De laatste eeuw van Indië, ontwikkeling en ondergang van een koloniaal project*, Amsterdam 1994, zonder paginanummer

Een foto uit 1946 van een door Republikeinse jongeren in scène gezette voorstelling, waarmee zij hun propagandabijeenkomsten afsluiten

Toelichting:

De vlag op de achtergrond is de rood-witte vlag van de Republiek Indonesia, het portret op de vlag is van Diepo-Negoro.

bron: Cas Oorthuys en Alb. De la Court, Een staat in wording, fotoreportage over het Indonesië van heden door Cas Oorthuys met tekst van Alb. De la Court, Amsterdam z.j., zonder paginanummer

Op 21 april 1986 geven de Nederlandse regering en het hoofdbestuur van de Badan Persatuan, de Molukse culturele vereniging, gezamenlijk een verklaring uit. Hieruit dit fragment

- 1 1. De herdenking
2 *Monument.* Als uitdrukking voor de onderlinge verbondenheid stelt de regering de BP
3 (Baduan Persatuan) in de gelegenheid een levend monument gestalte te geven in de vorm
4 van een museum dat een beeld kan geven van de geschiedenis van de Molukse bevolking en
5 dat daarnaast kan dienen ter stimulering van een eigentijdse ontwikkeling van Molukse
6 kunst en cultuur.
7 Voor de stichting, inrichting en instandhouding stelt de regering een bedrag beschikbaar van
8 jaarlijks f 500.000.
9 *Eregeld.* Op aanvraag een jaarlijkse uitkering van f 2.000 na aftrek van belastingen en
10 premies.
11 Doelgroep: de ca. 4.000 Molukse voormalige Knil-militairen, gezinshoofden etcetera (of hun
12 weduwen) die in 1951/'52 naar Nederland werden overgebracht.
13 *Herdenking en herdenkingspenning.* Op aanvraag een herdenkingspenning die verwijst naar
14 bewezen diensten en het niet gekozen verblijf* (door de groep die ook in aanmerking komt
15 voor het eregeld).

* (bedoeld wordt: in Nederland)

bron: Marinjo, informatiebulletin van het inspraakorgaan Welzijn Molukkers 16 april 1986, zonder plaats en zonder paginanummer

Einde